

abril 1982

SERRA D'OR

ELS MILLORS TÍTOLS 1971-1981
una enquesta entre crítics literaris

EL COLOR DE
LA PRIMAVERA FOTOGRÀFICA

Alexandre Cirici

EL CINEMA DOBLAT AL CATALÀ

Francesc Vallverdú

passar el dia, empènyer l'any

la guerra i la pau

Jo no sabria dir quina és la reacció majoritària de la gent davant la perspectiva d'una nova «guerra». Ni jo ni —em sembla— ningú. I quan ara dic «guerra» penso en una «guerra total»: en una nova versió de les anteriors «grans guerres» o «guerres mundials». Les altres, les guerres que qualificariem de «locals» o de «petites» són tota una altra història: ja són «guerres» en marxa, generalment considerades «civils» i hipòcritament circumscrites en geografia i en armes. Però hi ha, amenaçador, el fantasma d'unes recíproques agressions a escala planetària. Els diaris en parlen cada dia, i cada dia hi trobem notícies de projectes per evitar-ho. De vegades, el pretext és un discurs de dirigents dels Estats hegemònics; de vegades, reunions diplomàtiques, conferències internacionals, pactes militars; de vegades... La «pau» en què vivim —allà on encara no vivim en «guerra»— penja d'un fil. I, això, tots ho sabem. En la pràctica, tanmateix, el comportament habitual de les multituds no manifesta el «nerviosisme» que, objectivament, caldria esperar. Almenys, tal és l'efecte que em fa la cosa.

La verificació estadística, insisteixo, resulta impossible. Ara: una «psicosi de guerra immediata», malgrat tot, no s'adverteix enlloc, per més que hauria de ser-hi «lògica», si bé es mira. El veïnat d'una gran part del món, en realitat, funciona com si el perill no fos imminent. El personal continua fent, aproximadament, el que ha fet sempre: treballa, emmalalteix de qualsevol mal i procura guarir-se'n, es diverteix, va a missa, menja tant o tan bé com pot, es reproduïx, compra i ven, llegeix una mica de poesia lírica, s'embadaleix amb el televisor o el cine, s'apassiona pel futbol o per algun altre espectacle igualment inútil, estudia, s'entreté amb la política domèstica, plora breument els seus morts... En fi: «la vida». La vida corrent. I com si els arsenals a punt, tan sofisticats com mortífers, no hi fossin. Els experts en matèries bèl·liques asseguren que els «mandamassos» d'això que anomenem «humanitat» ja disposen d'unes quantitats —i quantitats qualificades— d'armament, que, si en

trèiem la dosi «per capita» (incloent-hi els jubilats i les criatures de mamella) resulten escandalosament suficients per exterminar-nos un per un quatre o cinc voltes. I podem creure-ho.

El que no creiem, de tota manera, és que aquesta maquinària infernal pugui ser engegada en qualsevol moment. És una actitud «optimista», al cap i a la fi. És basa, segurament, en la convicció que la catàstrofe no es produirà mai. I que no es produirà mai perquè ningú no vol sincerament que es produeixi. Hi ha com una por mútua. O la imagnem. La «III Guerra Mundial» significaria una hecatombe tan sinistra, que potser no en sobreviuria ningú. Conclusió: «ningú» no té interès que es desencadeni, i, per tant, podem dormir tranquils. Els habitants de les zones econòmicament menys deteriorades, sobretot. I dit sense embuts: el Kremlin i la Casa Blanca —perdó: el Pentàgon— viuen en contínua emulació castrense, però procuren eludir la «guerra», i les ciutadanes respectives confien en aquesta precaució. I no és que el Kremlin i el Pentàgon —o la CIA— s'estiguin de promoure les seves «ideologies» combatives: al contrari. Però n'hi afegeixen unes altres: concretament, que «la sang no arribarà al riu». La discoteca, vaja. O els Mundials, o la mateixa «cultura» asèptica i gràcil, o... Les estraftègies dels dos blocs —i potser demà n'hi haurà algun altre— rivalitzen i concorden. «D'alguna manera», és clar.

I el cas és que, en cada «sistema de producció» —i no importa si cal dir «mode de producció»—, la confecció d'armes ha esdevingut un factor tan important, que totes les economies giren entorn d'ella. Només cal mirar les xifres dels pressupostos dels Estats. I encara, aquests pressupostos són enganyosos. De fet, totes les economies actuals estan muntades com «economies de guerra», per més remota que sembli la guerra. Si, en un rapte de fantasia, suprimim sobre el paper la «producció de guerra», de seguida saltaria a la vista tot el que en depèn: laboratoris, experiments espacials, manufactures de tota mena, el jornal del xofer o del mestre d'escola, indústries

increïbles —aparentment «normals»—, traçats de carreteres i peons que hi treballen, llibres, clíniques previsoras, aliments, tot. No ens n'adonem, ni volem. Però estem immersos en una «producció de guerra» tremendament articulada. La gran paradoxa d'avui és que, si la «pau» s'imposava de veres, l'atur es multiplicaria. Potser sempre ha estat així, i els historiadors i els antropòlegs no ho han declarat amb l'èmfasi oportú. Un dels errors de la historiografia sociologista, que ha volgut descartar les guerres per preferir l'anàlisi de salaris i de preus, de la demografia i de la divisió de la propietat, i coses així, és que han oblidat que, en el fons, hi havia, sempre, una guerra o altra. Determinant.

Perquè, la «pau», ¿què és, on és? A tot estirar, la «pau» no és sinó una provisional «no-guerra», que mai no descarta la preparació de la guerra pròxima. I ara voldria que s'entengués per «guerra» qualsevol guerra: qualsevol «lluita», internacional, nacional, de classes. La polarització política actual pot induir-nos a confusió. Hem passat de les espases medievals a les espingardes romàntiques, dels innocents canons de la Krupp a les bombes atòmiques, i de les bombes de neutrons vés a saber on anirem a parar. Quan s'estudia la «producció» del passat, i la d'ara, això s'ha de tenir en compte. Si més no, en l'Europa feudal, en l'Europa burgesa, en l'Europa neocapitalista... Hi ha la fam, d'acord. No sempre la fam ha estat ni és un fenomen vaporós, atribuïble a la meteorologia, per exemple, en les èpoques de supervivència agrària. Però la fam tampoc no podia portar sinó a la guerra. I la guerra en si, promoguda per unes altres voracitats, s'hi acumulava. No ha de sorprendre'ns que els cronistes i els historiadors antics s'ocupessin fonamentalment de les guerres: la depredació violenta, amb les excuses pertinents, nacional o internacional, o de classes, és una «constant» ben visible. I avui més evident... La «pau»? Una treva, a tot estirar. I simulada. El negoci i les armes són el secret de tot: el negoci o el privilegi. Una famosa pàgina del *Quijote* reclama aquesta lectura. —JOAN FUSTER.